

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsvrpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales, historici, physici, mathematici, denique ad politiorem litteraturam pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam transscripti summo labore, cura, ac fide

Plvtarchi Chaeronensis Ethicorum Sive Moralium

Plutarchus

Impressum Francofor. ad Mœn., M.D.LXXXII

De fato libellus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-351](https://urn.nbn.de/urn:nbn:de:hbz:468-1-351)

Si enim multum temporis in corpore ea fuerit educata, multisq; rebus & longa consuetudine cicurata huic vita se subdiderit: rursum aquilans, denuo subit corpus, neq; desinit nouis ortibus subinde implicari huius vita casibus atq; euentis. Noli enim arbitrari propterea senectutem male audire & culpari, quia rogas, canos, imbecillitatemq; corporis secum trahit. sed hoc habet molestissimum ea, quod animam rerum ad corpus pertinētum memoria quasi obsolescentem, hisq; nimio studio deditam redigit: sicutque & premit, figuram quam affecta à corpore accepit, conservans. illa autem accepta quidem * à melioribus, teneatur: tanquam è molli flexu renitens ad suam naturam. Sic ut enim ignis exsinctus, si quis illico accendat, rursum exsuscitur, ac celeriter resicitur * * *

Aus simile est natus, Plutonia etta subire.

15

his quod magnus ei amor rerum terrestrium in generatur, emolliturq; vnu corporis & tanquam medicamentis colligatur. Sed in acceptis à maioribus per manus mortibus atque legibus magis elucet quid in his rebus sit verum. Suis enim infantibus mortuis neq; inferias libant, neque aliud 20 quicquam faciunt eorum, quæ fieri mortuis apud alios solent. neq; enim terræ, aut terrestrium infantes ullam partē percipiunt. neq; circa eorum sepulcra & monumenta ac caudierum expositionem commorantur aut desident. nam leges id non permittunt; quia hoc nefas sit, cum iij in meli- 25 oreum ac diuiniorum conditionem simul locumque concesserint. * Quoniam verò difficilius est fidem iis derogare quam adhibere: externa quidem sicut leges præcipiunt constituamus: interna autem etiam magis incontaminata, pura atq; moderata sunto. * * *

30

PLUTARCHI DE FA TO libellus.

NO STRAM de fato sententiam qua fieri potuit per- 35 spicuitate ac breuitate cōscriptram, ad te mitto, ca- rissime Piso: quando ita tu flagitasti, non ignarus quām caute me ad scribendum conferam. Primum hoc scito, Fatum dupliciter & dici & intelligi: vel vt actionem (sic enim energian Gratorum liceat interpretari) vel vt sub-

substantiam sive naturam. Actionem in Phædro adumbravit Plato, sic scribens: Lex; hæc est Adraslex, ut quæcumq; anima deo comes, &c. Et in Timæo: Leges, quas de natura Vniuersi deus sanxit animis immortalib. Et in Republica, *Lib. X.*
 5 Fatum sit esse orationem virginis Lachesis, quæ Necessitatis sit filia: non tragicæ, sed theologice suam opinionem enuncians. Quod si quis hæc velit magis vulgaribus verbis exprimi: dicamus in Phædro Fatum describi, ut sit diuina oratio, quam transiri sit nefas, & quæ à causa pendeat nulli
 10 impedimento obnoxia. in Timæo, Legem appellari contemnatur. Vniuersi, secundum quam omnia quæ sunt transfigantur, hoc enim efficit Lachesis, vere Necessitatis filia, ut & antè commemorauimus, & postea progressu disputationis plenus aperietur. At Fatum quod substantia sit, est
 15 (ut apparet) vniuersa mundi anima, in tres partes quasi distributa: scilicet in portionem inerrantem, in eam quæ errare sive vagari putatur, & in eam quæ infra cœlum circa terram versatur. harū suprema Clotho appellatur, proxima Atropos, infirma Lachesis, quæ sutorū suarū cœlestes actiones excipiēs cōnectit, & in terrestria, quibus prefecta est, dicit. Quid, quotuplex, & quale sit Fatum, quod substantia censetur, quis eius ordo, quis ad se inuicem, quis ad nos respectus, compendio diximus. Singula autem alia in Repub. fabula medioctiter suo in uolucro innuit: & nos pro virili
 20 conati sumus tibi ea enarrare. Nobis ad Fatum quod in actione sit referenda est oratio. nam de hoc sunt illæ tā multæ naturalium, moralium, & ad dialecticam pertinentium rerum quæstiones. Satis definitum est, quid sit hoc Fatum. Dicendum ergo deinceps, quale sit: quanquam hoc multis
 25 videtur absurdum. Fatum enim cum suo orbe omnia quæ infinita ex infinito in infinitum sunt, complectatur, infinitum ipsum non est, sed finitum. Nam neq; lex, neq; oratio, ^{Fatum sit} nūtum.
 neq; diuinum quicquam infinitum esse potest. Idq; rectius percipies, quod dixi, si consideres totam conuersionem, &
 30 vniuersum tempus, quando octo orbium (ut ait Timæus) inter se finibus continuis coniunctæ celeritates ad caput redeunt, dimenſa circulo eiusdem & eodem semper modo moti orbis. Hac enim ratione, qua destinata est & animo cernitur, omnia quæ in cœlo & in terra sunt, necessariò ex hoc primordio efficiuntur, stabuntq;, cum ad idem redirentur.

rit principium, & eodem ut antè facta erant modo reddentur. Itaque solus cœli habitus & erga se, & erga terram ac terrena omnia ita est constitutus, ut longis temporum circuitionibus omnia reueluantur atque reuertantur: ea- que est rerum necessitas, ut illum omnes deinceps suo ordine causæ comitentur. Atque hoc nunc euidentiae gratia in nostris rebus intellige, non sine efficacitate coelestium (ut
pote quæ omnium rerum causæ sunt) vel me nunc scribere isthæc, vel te quidquid agis, eo modo agere quo agis. Rursum itaque, cum eadem redibit causa, iij ipsi nos eadem ista 10 eodemque modo agemus. idemque de omnibus homini- bus & omnibus aliis rebus accipe, omnia ut sunt, vnicā V- niuersi conuersione in eundem statum restitutum iri. Ma- nifestum ergo iam est quod diximus, Fatum quodammodo infinitum, non esse tamen infinitum: mediocriterq; po- 15 tut perfisci esse circulum quandam. Ut enim motus est circularis, & circulus temporis eum metientis: ita ratio etiam eorum quæ circulo fiunt, est pro circulo habenda. Fe- re id quoq; liquet, qualis res sit Fatum, id tamen nondum explicatū est singulatim. Quale ergo est ipsa sui forma? Est, 20 quantum coniici potest, similis ciuilis legi. Primum enim si nō omnia, tamen pleraq; cōditione certa mandat. deinde quidem vniuersa sua potentia omnia complectitur, que ad ciuitatem pertinent. quorum vtrunq; quale sit, agendum cō- sideremus. Suo ordine ciuilis lex de eo qui rem fortiter ges- 25 ferit, & de eo qui ordinem deseruerit, verba facit, eodemq; modo etiam de aliis: nō tamen de certis personis. sed que vniuersa sunt, ea principe loco, consequenter ea quæ sub iis continentur, proponit. Itaque legibus dicemus esse præcep- 30 tum, ut iste vel iste ob rem præclare gestam honore afficiatur, aliis ob desertam aciem puniatur: scilicet quia lex fa- cultate, & non expressis quidem verbis, sed tamen ita vt i- stos ea comprehendant, de iis sanxerit. sicut medicorum quoq; & corpora exercituum leges, singularia in vniuersali- bus potestate inclusa propōnūt. Ita naturæ etiam lex vni- 35 uersalia primariè ac præcipue, consequenter singularia in- fluit: ut ista fatalia sint quodammodo, hæc eorum fatis o- mnia adhærēat, sintq; (ut sic diam) confatalia. Sed fortassis eorū aliquis qui isthæc nimis accurate examinat, subtilius- que rimantur, cōtrà dixerit fato præcipue singularia, ppter 40 hæc

L e g e s .

hæc vniuersalia demum tanquam cōfatalia destinari, quæ
 horum gratia sunt: præcedit enim id propter quod reliqua
 sunt, & posteriora sunt quæ alterius gratia sunt iis propter
 quæ sunt. Verum de hoc alibi agetur. nō omnia aut̄ simpli-
 s citer atq; expresse fato contineri, sed tātum vniuersalia, id
 in præsentia dictum & ad sequentes & ad præcedentes no-
 stræ disputationis partes congruit. Quod enim definitum
 est, id diuinę cōuenit prouidentiæ: & verò in vniuersali cō-
 spicitur. talis ergo est & diuina lex, & civilis: in singularibus
 infinitas locum habet. Videamus nunc quid sit cum con-
 ditione ponи, quod ex hypothesi Græcis dicitur: & tale esse
 fatum monimus. Ponи ergo certa quadam conditione di-
 citur, quod non per se vel absolute, sed ad aliud relatum, co-
 posito ponitur ipsum: atq; hac ratione iudicatur, hoc illius
 esse consequens. Atq; talis est Adrastea sanctio. Quicunq;
 animus dei comes factus aliquid veri perspicerit, is vsq; ad
 alteram circuitiōnem à supplicio sit immunis: & si possit
 perpetuo id facere, perpetuo sit illæsus. Hoc & vniuerse di-
 cūtum est, & cum conditione. Ipsum autem fatum tale esse, è
 natura eius, & appellatione constat. Heimarmene etiam
 dicitur, quasi nexa & conserta: & sanctio est ac lex, quia ci-
 uili modo constitutum haberet quid ex factis consequatur.
 Deinceps consideremus ea quæ ad mutuam relationem
 seu affectionem attinet: id est, quo pacto Fatum cum Pro-
 uidentia, cum Fortuna, cum eo quod in nostra est potesta-
 te, cum contingentia comparetur atque componatur: ad-
 dendumque est, quatenus verum sit, quatenus falsum, O-
 mnia fato fieri. Hæc ergo enunciatio, si quidem id notat,
 Fato omnia contineri, prorsus est concedenda. siue quis de
 rebus humanis & terrestribus, siue de cœlestibus velit intel-
 ligi, atque hoc in præsentia, quod ad nostram attinet dispu-
 tationem, concessum esto. Sin, quod multo magis illa vox
 præ se fert, Fatum non omnia, sed illud potissimum signi-
 ficat, quod fatus est consequens: non dicendum est omnia
 fieri secundum fatum, ne si comprehendenterentur quidem
 fato. Non enim legitima sunt, neq; iuxta leges sunt omnia
 quæ legibus continentur. Nam & proditionem, & ordinis
 desertionem, & adulterium, aliaque id genus multa le-
 ges complectuntur: quæ legitima esse nemo dixerit. & e-
 go ne rem quidem egregie gerere, aut tyrrannum interfici-
 cere,

cere, aut tale aliquid dicturus sim esse legitimum. Quod enim legitimum est, legis est mandatum. At si ista leges iubarent, quomodo non contumaces ac legibus aduersi iudicarentur ij, qui nullum præclarum edunt facinus, qui nō cædunt tyrannos, qui nihil id genus rerum gerunt? aut si hī nihil contra leges delinquent, cur non iustum est illos alteros puniri? Proinde cūm his nulla faueat ratio, ista tantum dicemus legitima esse, & secundum leges fieri, quæ legibus sunt expressa: quocunq; alias modo acta sint. Eodemq; iure illa tantum fatalia censebimus, & fato fieri dicemus, quæ cōsequuntur causas in diuina dispositione causarum antegressias. Hinc cōcluditur, omnia quæcunq; fiunt, fato containeri: multa aut, atq; adeo pleraq; antecedentibus causis effecta, nō recte fato addici. His ita cōstitutis, porrò dicendum est, quomodo potestas in rebus & actionibus nostra, 15 fortuna, possibile, & cōtingens, & quæ alia his cognata in antegredientib; ponūtur causis, constare cōstante fato possint. Etenim Fatum omnia cōtinet, sicut ēt videtur, neq; tñ propterea omnia necessariò euident, sed vñ quodq; profusa naturæ modo. Natura porrò ita cōparatum est, ut possibile tanquā genus cōtingenti sit prius: contingens veluti materia subiectatur iis q; in nostra sunt potestate, & nostrū arbitriū: quasi dominium exerceat in contingentia. At Fortuna iis quæ in nostra sunt potestate incidit, ob libera in vtrānq; partem eventus momenta cōtingentia se se ingredit. Atq; id quod dixi, palam intelliges, si hoc consideres, omne id quod oritur, ipsumq; adeo ortū non esse absq; facultate: facultatem non absq; substātia. Tum si neq; ortus, neq; id quod oritur, absq; facultate esse potest: ista aut circa hominem sunt, homo substantia est: præterea autem facultas (quam potentiam usurpat) medio loco est inter substantiam quæ potest, & inter motum quo res fit (generacionem vocant) ipsumq; effectum, quo rū vtrūnq; est de possibiliū genere. fit, ut cum hæc sint tria, facultas, id quod agere potest, & id quod fieri potest: id quod vim habet a 35 agendi, facultatē antecat, hæc possibilis sit prior. Atq; sic existimo quid possibile sit, explicatū esse satis perspicue. Rudi autem Minerua possibile diuidas licet, in id quod visitatius sic dicitur, quia facultatem habet ad fiendum: & in id quod magis proprieita appellatur, quia nihil foris est quod impe-

*Quomodo
omnia fa-
talia.*

impedit
siqua
corpo
plerac
punt.
nantu
contini
iam di
caio
bole, c
cum i
fatur,
leimb
onge
sum
liara
& vt
pon
rat
10 ral
locu
extu
lates
stra
15 conf
est m
sunt
vel
ratio
auto
nost
ratio
sentia
atq;
10 & em
cōtin
gēti p
in no
que
inde d

impedit possit quod minus fiat. Nam possibilium quædam ^{Possibile,}
 nūquam possunt prohiberi: vt ortus occasusq; cœlestium ^{Necessaria.}
 corporum, & id genus alia quædam possunt prohiberi, vt ^{um, Con-}
 pleraque humana, multa corum etiam quæ in sublimi fi- ^{tingens}
 unt. Ac prioris quidem generis quæ sunt, necessaria nomi- ^{quid?}
 nantur, quia necessariò sunt posterioris contingētia, quia
 contingere potest, vt in diuersam partem eueniant. Sic et-
 iam distingue re liceat. Necessarium tale fas seu possibile est,
 cui opponatur nefas seu impossibile. contingens tale possi-
 ble, cuius etiam contrariū sit possibile. Nam Solē occidere
 cūm necessarium est, tum possibile: quod autem ei aduer-
 satur, Solem non occidere, id impossibile est. occidente So-
 le imbreui fieri, contingens est, & possibile: itidemque con-
 tingens & possibile Sole obeunte non delabi imbreui. Rur-
 sum eorum quæ contingentia diximus, alia plerunque, a-
 liararō, quædam æqualibus in vtrang; partem momentis
 & vtrum fors tulerit sunt. Quorum hoc sibi inuicem op-
 ponuntur satis est manifestum: sicut & quod plerunque, & quod
 rārō sit, inter se pugnant. quæ duo maxime in rebus natu-
 ralibus: quod æqualia vtroque momenta habet, in nostris
 locum habet actionibus. Nam quod sub oītum caniculae
 æstus est, plerunque contingit: rārō, quod frigus deambu-
 lare aut non deambulare possumus, & quæ alia similia no-
 stræ voluntati sunt subiecta, ac in nostra esse potestate, &
 consilio delectuī nostro dicuntur fieri. Generis tamen vox
 est magis, cūm in nostra potestate esse dicimus: cuius duæ
 sunt species. vna eorum quæ subitè animi motu, aut ex ita,
 vel concupiscentia sunt: altera, vbi ratiocinatio & delibe-
 ratio præcessit: quæ iam consilio & delectu agi dicuntur. Id
 autem interest inter contingens ac possibile, & id quod in
 nostra potestate est atq; appetitu nostro incitante sit: quod
 ratione futuri possibile & contingens dicitur: ratione præ-
 sentis temporis, in nostra potestate & secundū appetitum.
 atq; sic etiā discernere possis: Contingēs est quod & ipsum
 & eius contrariū fieri potest: in nostra potestate, altera iam
 contingenti pars quā voluntas nostra de legit. Ergo contingēt
 possibile ordine naturæ anteire, contingensq; eo quod
 in nostra esse potestate dicitur prius existere, qualia sunt,
 quæ nominū ratio, quæ adiuncta, fieri explicatū iā est. Pro- ^{De Fortis.}
 inde de Fottuna & casu, & quæ cum his in considerationem na-

veniunt, dicendum est. Est itaq; fortuna ex causarū numero.
 Causæ autem aliae per se sunt causæ, aliae per accidens. ver-
 bigratia, domus aut nauis causa per se est ars ædificandi vel
 naues compingendi: per accidens, musica, geometrica, &
 quidquid omnino arti domū nauimve fabricandi sive cor-
 poris, sive animi, sive externarum respectu rerum accidit.
 vnde perspicuum sit, quod per se est, id vnicum esse & fini-
 tum: id quod per accidens, neq; vnu esse, & infinitum. nam
 vni rei infinita inter se differentia accidere possunt. Cæterū
 quod per accidens est in iis, quæ non modò finis gratia sicut, 10
 sed etiam vbi consiliū seu delectus locum habet, id iam for-
 tunæ appellatione habet. vt si quis plantandi causa fodens,
 aurum reperiat: aut si quid præter morem tibi eueniat su-
 gienti, insipienti, ambulanti, te obuertenti, cuius gratia tu
 istud non suscepferis. Propterea veterū nonnulli fortunam 15
 causam dixerunt esse, quæ humana prouideri ratione non
 possit. De Platonorum verò sententia, qui proprius ad rei
 explicationem accesserunt, definitur fortuna causa per ac-
 cidens eorum quæ sine proposito in iis sunt quæ consilio
 aguntur, adduntq; eam improbusam & ignotam humanae 20
 rationi esse. Et quidem iisdem de causis etiā rarum & præ-
 ter opinionem esse inhærent ei quod per accidens sit quod
 quale sit, si non ex disputatis, saltem ex Platonis verbis li-
 "quidò intelligi potest. Sic enim scribit in Phædone. p. H. Er-
 "go ne de iudicio quidē inaudiuisti, quo modo fuerit per- 25
 "actum: E c. H. l. m. nam renunciauit quidam nobis. ac mira-
 "ti sumus, quod dudum eo confecto tam multo post sit mo-
 "riturus. quidnam hoc rei est, cedò Phædo? p. H. Fortuna ei,
 "ô Echecrates, quædam euenit. Pridie enim eius diei, qua iu- 30
 "dicatum est, casu puppis coronata fuit eius nauis, quam A.
 "thenienses quotannis in Delum mittunt. In his verbis vo-
 cabulum E V E N I T non significat factum aliquid fuisse, sed
 multo magis concursu quodam causarum obtigisse, alio
 alius gratia facto. Nam sacerdos nauem coronavit non So- 35
 cratis, sed alius rei causa. illi autem aliam ob causam Socrati
 tē daminauerunt. Id ipsum verò quod euenit, præter ratio-
 nem, auctale euenit, quale etiam prouidetia vel homini vel
 diuina effici potuisset. Atq; hæc de fortuna sufficiat.* vt si-
 mul subsistere sit necesse, & quod ab eo deducto nomine
 dicitur. docuimusq; ponit ante debere, id in nostra esse po-
 testate.

testate. Casus autem latius patet quam fortuna: quando & *De casis*
 eam complectitur, & multa alia quæ aliæ alter accidere
 suapte natura possunt. Ipsum nomen hoc indicat. Est enim
 automaton Græcis, quod yltron & à se fit: intelligiturq; ca-
 sus, cùm quod alterius causa fieri solet, sit nō propter illam
 causam. quale frigus sub canicula ortum esse videtur. non
 enim frustra, neq; * Deniq; sicut quod est in nostra pot-
 estate, pars est contingentis: sic fortunæ pars est casus utque
 casus contingentia, ita iis quæ in nostra sunt potestate fortu-
 na accedit: non omnibus tamen, sed in quibus consilium de-
 lectusq; adhibentur: vt diximus. Proinde casus communis
 est animatorum & animæ expertium. fortuna hominis est
 propria, eius qui iam agere possit. Idq; hinc constat, quod
 fortunatum esse & felicem esse pro eodem habentur. & fe-
 licitas est quædam agendi dexteritas: hæc autem solius est
 perfecti hominis. Quæ ergo fato comprehenduntur, hæc
 sunt: contingens, possibile, delectus, in nostra situm potesta-
 te, fortuna, casus, iisq; adiuncta, de quibus est etiam fortas-
 sis, & perinde quæ omnia continentur quidē fato, nullum
 autem eorum fatale est. Restat vt de prouidentia etiam di-
 camus, quomodo hæc fatum complectatur. Est itaque pro-
De pronta
dēntia.
 uidentia, suprema quidem & prima, primi dei intelligentia
 siue maius voluntas benefica erga res omnes, qua primum
 singulæ diuinæ res omnino optimè ac pulcherrimè sunt or-
 dinatae. Secunda verò secundorum est deorum, qui per coe-
 lum ingrediuntur, qua & mortalium res ordinatè sunt, &
 singulorum generum permanσio arque salus procuratur.
 Tertia non absurdè dicetur prouidentia atque procuratio
 genitorum, qui circa terram collocati humanarum sunt cu-
 stodes inspectoresq; actionum. Cū ergo triplex spectetur
 prouidentia, quarum prima præcipue & potissimum sic no-
 minatur: non verear dicere, tametsi hoc philosophorum
 sententiis repugnans videri poterit, omnia fieri fato & pro-
 uidentia, non etiam natura sed quædam fieri secundū pro-
 uidentiam, alia quidem secundū aliam, quædam iuxta fa-
 tum: & fatum omnino subesse prouidentiæ, hanc fato ne-
 quaquam. loquimur aut heic de principe & summa. Quod
 autem sit secundum aliquid, posterius eo est secundum
 quod fieri dicitur: vt quod secundum legem sit, lege, &
 quod secundū naturam, natura est posterius. ita & quod sit

secundum fatum, fato est recentius. Summa autem prouidentia, omnium est antiquissimum, eo excepto, curus est siue intelligentia, siue voluntas, siue vtrunque est autem, vt an Origo mē. tē dixi, patris & opificis omnium. Dicamus enim, inquit
dt.

Timæus, causam, cur vniuersum hoc machinatus sit autor,
Bonus erat: in bonum autem nulla aduersus quicquam aut
vlla de re cadit inuidia. Ea itaque vacuus, voluit omnia
sibi quam maximè fieri similia. Hæc de origine mundi sen-
tentia potissimum à prudentib. traditæ rectissimè amplecte-
ris. Volens enim Deus omnia bona, nihil (quantum omnino to
fieri posset) malū esse, ita omne id quod cernitur adsumēs,
non quietem, sed motibus citatum incompositis & vicio-
sis, in ordinem disposuit: ratus huc vniue confusione me-
liorem esse. Fas enim neque fuit neque est, vt optimus ali-
quid facheret nisi pulcherrimum. Hæc & quæ sequuntur vs. 15
que ad disputationē de animis humanis, de prima sunt ac-
cipienda prouidentia, quæ principiō omnia constituerit.
Post ita loquitur. Igitur postquam Vniuersum condidisset,
animas distribuit æquali cum stellis numero, & cuiq; suam
dedit, ac tanquam in vehicula imposuit, naturamque Vni 20
uersi monstrauit, & leges fati eis dixit. Hæc quis non cen-
seat expressè ac planissimè de fato dici, tanquam funda-
mento quadam & ciuili lege, quæ humanis conueniat ani-
mis. cuius etiam causam deinceps explicat. Secundam verò
prouidentiam his indicat verbis. Cum verò ita legibus la- 25
tis omnia constituisset, vt si quid postmodò accideret mali,
ipse eius culpa vacaret: alios in Solem, alios in Lunam, a-
lios in alia temporis instrumenta disseminauit. ac post fa-
ctam sementem iunioribus diis tradidit, vt ii mortalia es-
singeret corpora, & quod reliquum est animæ humanæ in- 30
gens illis apponenter: reliquisque horum consequētia quæ
essent perfectis, præcessent, animalq; mortale gubernarent
quam fieri omnino posset optimè, ne id sibi ipsi mala ad-
scisceret. His enim vocibus, Ut si quid postmodò accide-
ret mali, ipse eius culpa vacaret, luculentissimam fati cau- 35
sam reddidit. Iuniorum porrò deorum ordo & ministri-
rium, secundam declarat prouidentiam, videtur quæ simul
etiam tertiam attingere: siquidem propter ea legibus ita
omnia sanxit, vt extra culpam mali esset, quod singulis erat
euenturum. Deus autem ylli & maliciæ exsors, neque le-
gitimus

gibus neque fato opus habebat: sed prouidentia conditoris ynusquisque tractus suas res agit. Hæc autem vera, & Platonis placentia, manifestè id testari yidentur mihi, quod in Legibus autor legum sic dicit: *Quod si quis homo ingeniis his sufficiat, diuino natus fato, nihil illi opus fuerit legibus quibus pareat.* Nulla enim legum constitutio scientiae eius præstat: neque fas est vlli parere aut subditum esse eum, sed omnibus præesse ac imperare debet, qui verè liber est natura. Atque ego proinde Platonis sententiam hac imagine complector. Cum triplex sit prouidentia: vna quidem quippe qua fatum genuerit, quodammodo illud complectitur. Ea quæ vñā cum fato est genita, omnino in illa vñā cum fato continetur. reliqua, vt pote post fatum genita, ab illo comprehenditur. sicut & de eo quod in nostra potestate est, & de fortuna dictum fuit. *Quorum enim consuetudinē genius suscipit, insque opem fert, iij/yt ad Socratem loquitur Theages, tantum nō hinc quo que sanctionem quandam Adrastea proponens sunt quos etiam tu sentis: iij celeriter proficiunt.* Quibus in verbis quod ait quosdam diuinitus adiuuari: id vtiq; tertiae prouidentiæ adscribendum est: atq; id ipsum velox incrementum fato debetur. neque obscurum est quin hoc totum sit aliquod fatum. Ac fortasse multo probabilius videbitur, etiam secundam prouidentiam à fato contineri, atque ad deo omnia, quæ fiunt: siquidē recte à nobis fatū quod substantia definitur, in tres diuisum fuit partes: & illa cœlestes fabula, cœlestes orbium circuitions cum iis recenset, quæ conditione quadam eveniunt. Verū de his quidem ego nolim vehementius contendere, prius cum conditio. *Totus loco nostra, aut quod magis cum fato, præcedente fatali fati causa est la-decreto.* Nostra ergo ratio, vt in summa dicam, talis ferè cer. est. Qui autem contra nos sentiunt, non tantum in fato includit omnia, sed & fato fieri omnia affirmat. Alteri autem consonant omnia: & quæ vni, satis constat etiam alteri consentire. Ac secundum hanc rationem dictum est quid sit contingens, quid in nostra potestate, secundum atque tertium: tum quid fortuna, casus, & alia quæ ab iis pendent. quarto loco dictū est de laudibus, vituperationibus, & quæ his sunt cognata: quinto loco ponamus vota ad deos, eorumque cultum. Nam istæ argutiunculæ, quæ signava ora-

tio, & Metens, &c is qui de Fato appellatur: reuera fallaces sunt conclusiunculae disputacione de fato tractae. Ex opinione contraria, id maximè primoq; videbitur sequi, nihil fieri sine causa, omnia causis antegressis. Deinde à natura hunc mundum gubernari, conspirantem secum, mutuisq; obnoxium affectionibus. Tertio loco, videbuntur iis quædam favere testimonia, diuinationem puta, quæ vt verè à deo profecta in summo est apud homines honore. tum sapientium ad quasvis res accidentes æquanimitas. tanquam si omnia fato euenant secunda. Tertium est per vulgarum illud, Omne enunciatum aut verum esse, aut falsum. Atque horum haec tenuis mentionem fecimus, vt summa breuitate quæ de fato * quæ oportet perscrutari, & vtriusque disputationis rationes subtilissima statera perpendere. Iam nunc ad singularia excutienda veniendum est nobis. * * *

15

PLUTARCHI DE MUSICA
commentarius.

PHOCIONIS, eius qui probus usurpatus est, vxor suum ornatum esse dicebat mariti sui yes præclaræ gestas. At ego ornementum non mihi tantum peculiare, sed cum omnibus familiaribus commune existim^o mei magistri in doctrina bonarum artium diligentiam. Nouimus enim, imperatorum pulcherrima facinora salutem attulisse duntaxat è præsenti periculo paucis militibus, aut vni sive virbi sive genti: meliores neutiquam fecisse vel milites istos, vel ciues, vel gentiles. At liberalem disciplinā, quæ & felicitatis est corpus, & consilii boni causa, non familię modò aut virbi vel populo, sed vniuerso generi humano viuem cōperias. Quanto igitur ea est quām res omnes bellicæ vilior: tanto etiam magis colēda est eius memoria. Enim uero secunda Saturnalium die Onesicrates, homo egregius, ad conuiuium vocauerat Soterichum Ale²⁰xandrinum, & Lysiānum vnum eorū, qui ab ipso stipendium sumebant. Postquam omnia ritè peracta fuerunt, ita infit. Quæ causa sit humanæ vocis, ò socii, in conuiuio querere non conuenit, & magis sobriam ea quæstio requirit disputationem. Sed quoniam optimi grammatici definiunt vocem aerem percussum esse, qui auditu sentiatur; herique à nobis

nobis